

Αφορμή

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

giannis.kalou@gmail.com - no14me.blogspot.gr/

Πέρμαφροστ

» **Eva Baltasar** (μτφρ. Ευρυβιάδης Σοφός, εκδόσεις Πατάκη)

Πιθανολογώ πως το βιβλίο αυτό, παρόλο το όμορφο εξώφυλλο και την καταγωγή της συγγραφέως, θα περνούσε κάτω από το αναγνωστικό μου ραντάρ. Ίσως γιατί διαισθητικά και μάλλον υποσυνείδητα υψώνω τείχη απέναντι σε βιβλία όπως αυτό, καθώς η πρωτοπρόσωπη, στα όρια της αυτομυθοπλασίας, γυναικεία λογοτεχνία κινδυνεύει, σε προσωπικό επίπεδο, να περιπέσει στην κατηγορία της μανιέρας και της υπερπροσφοράς, της αγνώστης από κεκτημένη ταχύτητα. Έχουν ήδη προηγηθεί μερικά τέτοια βιβλία που μου πέρασαν αδιάφορα, τα τελείωσα λόγω μικρού μεγέθους και τα άφησα στην άκρη. Η Λ., για ακόμα μια φορά, επισήμανε ένα βιβλίο, της το χρωστώ.

Μια κατακερματισμένη αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο, με διαρκή πήγαινε-έλα στον χρόνο, καλογραμμένη με με φωνή που κάτι θυμίζει, με σημάδια αποκόλλησης από τον ταμειυτήρα του βιώματος, με ευδιάκριτο το παρελθόν της συγγραφέως στην ποίηση, με διάθεση αφαιρετική και υπόνοια συναισθηματικής κατεύθυνσης. Ένα βιβλίο που διαβάζεται αρκετά ευχάριστα, αλλά διαρκώς διέτρεχε τον κίνδυνο ένταξης στο ακόμα ένα παρόμοιο βιβλίο στο άρμα της εποχής, που από καιρό έχει χάσει τον χαρακτήρα του αιφνιδιασμού και της έκπληξης, υποταγμένο στον κορεσμό. Εκείνο που, πέρα από την ευχάριστη ανάγνωση, με κρατούσε ήταν η απορία αν σε κάποια στιγμή θα αναδυόταν ενδοκειμενικά το γιατί της συγγραφής, εκείνο το γεγονός, ανάμεσα σε τόσα άλλα, που πυροδότησε την ανάγκη της αφήγησης. Και αυτό το γεγονός, έστω και στο τέλος, εμφανίζεται για να σώσει την παρτίδα, για να φωτίσει εκ των υστέρων τόσο το γιατί όσο και το πώς της αφήγησης: ευτυχώς, Πέρμαφροστ είναι το μόνιμα παγωμένο έδαφος, εκείνο το μέρος της γης που δεν ξεπαγώνει ποτέ. Η αίσθηση αυτή είναι ορατή στην αφηγηματική απόσταση που η αφηγήτρια παίρνει από το συναισθημά της, τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει το παρελθόν και κυρίως το παρόν, απόσταση που δεν είναι απλώς ψύχραμη –και που θα δημιουργούσε ένα ωραίο παιχνίδι με τις λέξεις–, δεν μοιάζει, θέλω να πω, να είναι συστατικό του χαρακτήρα της, κάτι το οποίο μάλλον θα την απομάκρυνε από την ανάγκη για αφήγηση, έτσι όπως γεγονότα, εμπειρίες και πρόσωπα θα περνούσαν στο βασίλειο της αδιαφορίας, δεν έχουμε, επιμένω να προσπαθώ να πω, μια απόσταση εργοστασιακής ρύθμισης, μια άκοπη ικανότητα πλοήγησης ανάμεσα στα συμβάντα της ύπαρξης, αλλά μια απόσταση χαραγμένη από την ανάγκη, μια πράξη εν πολλοίς συνειδητή εντός της οποίας η ποίηση και εδώ η πράξη βρίσκουν έδαφος γόνιμο.

Η απόσταση αυτή, εκ των υστέρων κρίνοντας, υπήρξε καταλυτική για την παράλληλη και αντιθετική αναγνωστική εμπειρία, που από τη μια καλλιεργούσε την αδυναμία κατανόησης του γιατί, ενώ ταυτόχρονα συντηρούσε τη βεβαιότητα, ή την απαίτηση αν προτιμάτε, για το καθοριστικό εκείνο γεγονός, που η εμφάνισή του θα τη δικαιολογούσε. Αν η ανάγνωση είχε εγκαταλειφθεί νωρίτερα, τίποτα από τα παραπάνω δεν θα είχε γεννηθεί, μια αδικία μόνο, μια γενίκευση ελαφρά την καρδιά, τίποτα το διαφορετικό δεν υπάρχει εδώ, θα αποφαινόμουν, ακόμα ένα βιβλίο, τίποτα παραπάνω. Είναι, ωστόσο, αρκετό το στοιχείο αυτό, που σχεδόν στο πέρας της ιστορίας προέκυψε, για να καταστήσει το Πέρμαφροστ διαφορετικό και μοναδικό; Σίγουρα όχι, δεν είναι αυτές οι κατάλληλες λέξεις, δεν είναι αυτό ένα καταστατικό αναγνωστικό ζητούμενο.

Η απόσταση από το συναισθηματικό, η εκ του μακρόθεν παρατήρηση και καταγραφή, πέρα των παραπάνω, απάλλαξε εξ αρχής το κείμενο από άναρθρες κραυγές που θα στόχευαν να τραβήξουν την προσοχή και την αναγνωστική ελεημοσύνη μη λογοτεχνικά, ένα κοιτάζτε να δείτε τι μου συνέβη, τι το τόσο ξεχωριστό μου συνέβη και με πόσο ξεχωριστό τρόπο το διαχειρίστηκα, σταματήστε ό,τι και αν κάνετε και κοιτάξτε με, σίγουρα πρόκειται για ό,τι πιο οδυνηρό, σκληρό και άδικο έχετε ποτέ αντικρίσει, να γιατί γράφω την ιστορία αυτή, να γιατί αξίζει την ενσυναίσθησή σας, να γιατί το λογοτεχνικό κριτήριο εδώ δεν πρέπει να εφαρμοστεί, το περιεχόμενο είναι από μόνο του αρκετό να καταστήσει το βιβλίο αυτό ξεχωριστό. Δεν είναι τέτοια περίπτωση το βιβλίο αυτό. Να γιατί μίλησα για υπόνοια συναισθηματικής κατεύθυνσης καταγράφοντας τα χαρακτηριστικά της αφήγησης, αλλά και της κατασκευής εν γένει. Υπόνοια που συντηρεί την επιφύλαξη, ζητώντας να λαβωθεί και να ξεψυχήσει.

Το Πέρμαφροστ, ίσως και αναπόφευκτα, δεν εισάγει κάποια εντυπωσιακή καινοτομία, δεν πατάει ωστόσο και στο κενό, δεν είναι διαφορετικό, δεν χάνει ωστόσο και την ιδιαιτερότητά του. Σε μεγάλο, αν όχι στο μεγαλύτερο, μέρος της λογοτεχνίας συμβαίνει αυτό. Ποτέ μου δεν κατάλαβα τη φράση: δεν θα έκανα και τίποτα αν δεν διάβαζα αυτό το βιβλίο. Δεν την καταλαβαίνω, όπως δεν καταλαβαίνω και πολλούς αντίστοιχους αφορισμούς. Ακριβώς επειδή δεν φέρνει κάτι το ρηξικέλευθα νέο, χρησιμοποιώντας συστατικά οικεία και γνώριμα, τόσο από την προσωπική συγχρονία όσο και από το αναγνωστικό έδαφος που έχει διανυθεί, το γεγονός πως, έστω και εκ των υστέρων, το μικρό αυτό μυθιστόρημα δεν περιέπεσε στην τάφρο της αδιάφορης ανάγνωσης είναι από μόνο του αρκετό να χαρακτηρίσει την εμπειρία και την τελική αποτίμηση.

Θα περιμένω με ενδιαφέρον την κυκλοφορία και των επόμενων βιβλίων της Μπαλτασάρ.